

© Ministry of Justice of the Czech Republic, www.justice.cz. [Translation already published on the official website of the Ministry of Justice of the Czech Republic.] Permission to re-publish this translation has been granted by the Ministry of Justice of the Czech Republic for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Ministerstvo spravedlnosti České republiky, www.justice.cz. [Překlad již zveřejněný na oficiální webové stránce Ministerstva spravedlnosti České republiky.] Povolení k opětovnému zveřejnění tohoto překladu bylo uděleno Ministerstvem spravedlnosti České republiky pouze pro účely zařazení do databáze Soudu HUDOC.

RADA EVROPY

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

TŘETÍ SEKCE

VĚC KRČMÁŘ A OSTATNÍ *proti* ČESKÉ REPUBLICE

(stížnost č. 35376/97)

ROZSUDEK

ŠTRASBURK

3. března 2000

Pořízený překlad rozsudku do češtiny není překladem oficiálním.¹

¹ Jeho opětovná korektura byla provedena v únoru 2004.

Ve věci Krčmář a ostatní proti České republice,

Evropský soud pro lidská práva (třetí sekce), zasedající v senátu ve složení

Sir Nicolas BRATZA, *předseda*,

pánové J.-P. COSTA,
L. LOUCAIDES,

paní F. TULKENS,

pánové W. FUHRMANN,

K. JUNGWIERT,

K. TRAJA, *soudci*,

a paní S. DOLLÉ, *tajemnice sekce*,

po poradě konané dne 1. února 2000,

vynesl tento rozsudek, který byl přijat výše uvedeného dne:

ŘÍZENÍ

1. Řízení bylo zahájeno na základě stížnosti (č. 35376/97) směřující proti České republice, podané dne 17. března 1997 k Evropské komisi pro lidská práva (dále jen „Komise“) na základě bývalého článku 25 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod sedmi českými občany (dále jen „stěžovatelé“):

prvním stěžovatelem je pan Roman Krčmář, nar. 1957, bytem v Prostějově, Česká republika, druhým stěžovatelem je paní Marie Hanušová, nar. 1922, bytem v Praze, Česká republika, třetím stěžovatelem je paní Jaroslava Bartošová, nar. 1923, bytem v Praze, Česká republika, čtvrtým stěžovatelem je paní Eduarda Ottová, nar. 1931, bytem v Praze, Česká republika, pátým stěžovatelem je paní Dagmar Rýdlová, nar. 1932, bytem v Praze, Česká republika, šestým stěžovatelem je paní Eva Kaňoková, nar. 1935, bytem v Praze, Česká republika, sedmým stěžovatelem je paní Michaela Krčmářová, nar. 1967, bytem ve Speyeru, Německo.

Stěžovatele zastupuje pan A. Pejchal, advokát v Praze. Vládu České republiky (dále jen „vláda“) zastupuje její zmocněnec pan E. Slavík z Ministerstva spravedlnosti.

2. Stížnost se týkala restitučního řízení, na jehož konci Ústavní soud rozhodl nálezem založeným zejména na dokumentech, se kterými nebyly strany seznámeny. Stěžovatelé namítali porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy.

3. Dne 4. března 1998 se Komise (druhý senát) rozhodla oznámit stížnost vládě a vyzvala ji k předložení stanoviska k přijatelnosti a odůvodněnosti stížnosti. Vláda předložila své stanovisko dne 13. května 1998; stěžovatelé na něj reagovali dne 22. června 1998.

4. V souladu s článkem 5 odst. 2 Protokolu č. 11 k Úmluvě, který vstoupil v platnost dne 1. listopadu 1998, byla stížnost posuzována Soudem.

V souladu s článkem 52 odst. 1 Jednacího řádu Soudu² předseda Soudu pan L. Wildhaber přidělil případ třetí sekci. Členy senátu ustanoveného v rámci této sekce byli *ex officio* pan K. Jungwiert, soudce zvolený za Českou republiku [článek 27 odst. 2 Úmluvy a článek 26 odst. 1 písm. a) Jednacího řádu Soudu] a Sir Nicolas Bratza, předseda sekce [článek 26 odst. 1 písm. a) Jednacího řádu Soudu]. Dalšími členy jmenovanými předsedou

² Jednací řád Soudu vstoupil v platnost dne 1. listopadu 1998.

sekcí k doplnění senátu byli pánové J.-P. Costa, L. Loucaides, paní F. Tulkens a pánové W. Fuhrmann a K. Traja [článek 26 odst. 1 písm. b) Jednacího řádu Soudu].

5. Dne 27. dubna 1999 senát prohlásil stížnost za přijatelnou.³

6. Dne 22. června 1999 předložili stěžovatelé své požadavky na spravedlivé zadostiučinění podle článku 41 Úmluvy. Dne 27. června 1999 se k těmto požadavkům vyjádřila vláda.

7. Dne 14. prosince 1999 senát rozhodl, že k projednání merita věci nebude svoláváno ústní jednání.

SKUTKOVÝ STAV

I. OKOLNOSTI PŘÍPADU

8. Stěžovatelé jsou dědici firmy „František Otta“⁴ v Rakovníku (dále jen „firma“), která patřila členům jejich rodiny až do znárodnění bývalým komunistickým režimem.

9. Podle § 1 odst. 1 bod 5 dekretu prezidenta republiky č. 101/1945 Sb. (dále jen „Dekret“), který vstoupil v platnost dne 27. října 1945, byly od tohoto data znárodněny podniky na výrobu jedlých tuků s více než 150 zaměstnanci.⁵ Tehdejší ministr výživy byl zmocněn vyhlásit, na základě § 1 odst. 4 Dekretu, které podniky byly znárodněny, jak bylo zaznamenáno v Úředním listu. Dne 2. června 1948 byl ve Sbírce zákonů a nařízení uveřejněn zákon č. 115/1948 Sb. doplňující Dekret. Podle tohoto zákona všechny podniky znárodněné před 22. únorem 1948 na základě § 1 odst. 4 Dekretu byly považovány za znárodněné od 27. října 1945. Zákon nestanovil počet zaměstnanců znárodněných podniků.

10. Vyhláškou č. 26 ze dne 9. ledna 1946, uveřejněnou v Úředním listu, tehdejší ministr výživy prohlásil firmu za znárodněnou. Znárodnovací řízení bylo završeno výměrem tehdejšího ministra výživy ze dne 11. ledna 1949, který vymezil konečný rozsah znárodnění. Výměr se opíral o ustanovení § 1 odst. 1 bod 6 zákona č. 115/1948 Sb.

11. Dne 25. března 1991 byla firma transformována na akciovou společnost Rakona se stoprocentní majetkovou účastí státu. Dne 19. června 1991 zahraniční společnost Procter & Gamble uzavřela kupní smlouvu s Fondem národního majetku a dne 22. července 1991 vláda České republiky schválila privatizační projekt na prodej firmy této společnosti.

12. V listopadu 1991 stěžovatelé na základě zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích (dále jen „restituční zákon“), a zákona č. 92/1991 Sb., o převodu majetku státu na jiné osoby (dále jen „privatizační zákon“), podali žalobu na Ministerstvo pro správu národního majetku a jeho privatizaci. Uvedli, že jsou českými občany a dědici původních majitelů firmy a tudíž osobami oprávněnými k restituci podle § 3 odst. 4 písm. c) restitučního zákona. Uváděli také, že firma byla znárodněna způsobem porušujícím obecně uznávaná lidská práva a svobody ve smyslu § 2 odst. 3 zákona. Dále uváděli, že Dekret byl na firmu jejich rodiny chybně aplikován, protože podmínky znárodnění uvedené v Dekretu, zejména podmínka, že podnik musí mít více než 150 zaměstnanců, nebyly splněny. Stěžovatelé

³ Text rozhodnutí Soudu je k dispozici v kanceláři Soudu.

⁴ Pozn. překl.: „František Otta, továrna na mýdlo a jedlé tuky“.

⁵ Pozn. kanceláře Soudu: Počet vycházel z průměrného počtu zaměstnanců vypočteného sečtením počtu zaměstnanců k 1. lednu 1938, 1939 a 1940 a dělením výsledku třemi.

argumentovali, že firma v důsledku toho byla znárodněna až podle zákona č. 115/1948 Sb., tedy po 25. únoru 1948, tj. po rozhodném datu pro restituce podle restitučního zákona.

13. Dne 29. června 1993 Obvodní soud pro Prahu 1 žalobu stěžovatelů zamítl. Byl toho názoru, že vlastnické právo k majetku stěžovatelů přešlo na stát vyhláškou ze dne 9. ledna 1946, tj. před rozhodujícím datem 25. února 1948 uvedeným v restitučním zákoně. Proto se tento zákon ani privatizační zákon nevztahují na případ stěžovatelů. Soud konstatoval, že výměr ministra výživy ze dne 11. ledna 1949 měl pouze deklaratorní charakter. Konstatoval, že skutečnost, že Dekret byl aplikován na majetek stěžovatelů *contra legem*, jelikož firma měla méně než 150 zaměstnanců, nemohla ovlivnit jeho rozhodnutí co do rozhodného data znárodnění. V tomto ohledu soud vzal v úvahu určité písemné důkazy, zejména prohlášení bývalých majitelů firmy na výzvu tehdejšího Ministerstva výživy ze dne 24. listopadu 1945, že průměrný počet zaměstnanců mezi 1. lednem 1938 a 1. lednem 1940 činil 117,3, a vyslechl manžela čtvrté stěžovatelky (který zemřel před ukončením restitučního řízení dne 7. září 1995). Ten uvedl mimo jiné, že závodní rada vypočetla chybně počet zaměstnanců na základě mylného stanovení poměru administrativních zaměstnanců k dělníkům: podle výpočtu závodní rady tak na jednoho dělníka připadalo 1,8 administrativních pracovníků.

14. Stěžovatelé se odvolali k Městskému soudu v Praze. Dne 24. listopadu 1993 Městský soud jejich odvolání zamítl s tím, že firma byla znárodněna podle Dekretu v den, kdy nabyl účinnosti, tj. 27. října 1945. Dne 28. července 1995 Vrchní soud, projednávající věc na základě dovolání stěžovatelů, toto rozhodnutí potvrdil.

15. Dne 22. října 1995 stěžovatelé podali ústavní stížnost. Uvedli, že došlo k porušení článku 11 odst. 1 a článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a zpochybnili právní názor obecných soudů.

16. Dne 2. října 1996 Ústavní soud po veřejném ústním jednání stížnost zamítl, neboť neshledal žádné porušení práv stěžovatelů. Ústavní soud připomněl, že podle jeho vlastní judikatury znárodnění nastává *ex lege* dle příslušného znárodnovacího dekretu prezidenta republiky, pokud jsou splněny podmínky v dekretu uvedené. Považuje otázku počtu zaměstnanců firmy v době znárodnění za stěžejní za účelem zjištění, zda byl Dekret aplikován *lege artis*, rozhodl se Ústavní soud doplnit dokazování a vyžádal si další archivní materiály od Státního okresního archivu v Rakovníku, Státního oblastního archivu v Praze, Státního ústředního archivu v Praze, Ministerstva práce a sociálních věcí a Ministerstva financí.

Dokumenty předložené Ústavnímu soudu obsahovaly zejména informace o počtech zaměstnanců firmy v letech 1936 až 1940 v různých kategoriích výroby.

Listinné důkazy zahrnovaly i dopis ze dne 24. listopadu 1945 z tehdejšího Ministerstva výživy, adresovaný bývalým majitelům firmy a její závodní radě, žádající je mezi jiným o specifikaci počtu pracovníků zaměstnaných v jednotlivých sekcích firmy. V odpovědi na tento dopis bývalí majitelé firmy uvedli, že průměrný počet zaměstnanců ve výrobě jedlých tuků v letech 1938 až 1940 činil 117,3 osob. Závodní rada a národní správa informovaly tehdejší Ministerstvo výživy, že průměrný počet zaměstnanců byl 217,7 osob, a svým dopisem ze dne 8. prosince 1945 specifikovaly, že průměrný počet zaměstnanců v letech 1938 až 1940 byl 204,3 osob.

17. Ústavní soud ve svém nálezu, opírajícím se zejména o tyto dokumenty, které nebyly účastníkům řízení během ústního jednání předloženy, konstatoval, na rozdíl od názoru nižších soudů, že znárodnění bylo provedeno v souladu s podmínkami stanovenými Dekretem, tj. před 25. únorem 1948. Stěžovatelé proto neměli nárok na vydání firmy podle restitučního zákona.

II. PŘÍSLUŠNÉ VNITROSTÁTNÍ PRÁVO

A. Zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ze dne 23. března 1991 („restituční zákon“)

18. V preambuli restitučního zákona Federální shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky vyjádřilo svůj záměr zmírnit následky některých majetkových a jiných křivd, k nimž došlo v letech 1948 až 1989.

19. Ustanovení § 1 odst. 1 zákona stanoví, že účelem zákona je zmírnění následků některých majetkových a jiných křivd vzniklých občanskoprávními a pracovněprávními úkony nebo správními akty neslučitelnými se zásadami demokratické společnosti respektující práva občanů vyjádřená Chartou Organizace spojených národů a Všeobecnou deklarací lidských práv.

20. Podle § 2 odst. 1 písm. c) a odst. 3 zákona tato náprava spočívá ve vydání věci, byla-li křivda spáchána aktem porušujícím obecně uznávaná lidská práva a svobody, tj. aktem v rozporu se zásadami uvedenými v § 1 odst. 1 zákona. Byla-li oprávněná osoba zbavena v rozhodném období svých vlastnických práv podle předpisů o znárodnění přijatých v letech 1945 až 1949⁶ bez příslušné náhrady, vzniká jí podle tohoto zákona nárok, který lze uplatnit podle privatizačního zákona.

21. Ustanovení § 3 odst. 1 zákona stanoví, že oprávněnou osobou je fyzická osoba, jejíž věc přešla do vlastnictví státu v případech uvedených v § 6 zákona, pokud je státním občanem České a Slovenské Federativní Republiky. Podle § 3 odst. 2 písm. e),⁷ pokud osoba, jejíž majetek přešel do vlastnictví státu v případech uvedených v § 6, zemřela před uplynutím lhůty uvedené v § 5 odst. 2, oprávněnými osobami, za předpokladu, že jsou státními občany České a Slovenské Federativní Republiky, jsou její manžel (manželka) a potomci, nebo, v případě jejich smrti, jejich děti.

B. Listina základních práv a svobod

22. Článek 11 odst. 1 Listiny stanoví mimo jiné, že každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu.

23. Podle článku 36 odst. 1 se každý může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.

C. Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

24. Podle § 48 tohoto zákona Ústavní soud provádí důkazy potřebné ke zjištění skutkového stavu. Rozhoduje, které z navrhovaných důkazů je třeba provést, a může provést i jiné důkazy, než jsou navrhovány. Provedením určitého důkazu mimo ústní jednání může pověřit jednotlivého soudce a může též o provedení určitého důkazu požádat jiný soud. Všechny soudy, orgány veřejné správy a jiné státní orgány poskytují Ústavnímu soudu na jeho žádost pomoc při opatřování podkladů pro jeho rozhodování. O každém důkazu provedeném mimo ústní jednání se sepíše zápis, který podepíše soudce, zapisovatel a ostatní zúčastněné osoby. Výsledky takto prováděného dokazování je třeba při ústním jednání vždy sdělit.

⁶ Pozn. překl.: ve skutečnosti rok 1948.

⁷ Pozn. překl.: ve skutečnosti se jedná o § 3 odst. 2 písm. c) zákona v tehdy platném znění.

25. Ustanovení § 63 stanoví, že pro řízení před Ústavním soudem se přiměřeně použijí ustanovení občanského soudního řádu a předpisy vydané k jeho provedení, pokud zákon o Ústavním soudu nestanoví jinak.

26. Podle § 81 Ústavní soud není vázán skutkovým zjištěním učiněným v předchozích řízeních.

D. Občanský soudní řád (zákon č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů)

27. Podle § 121 není třeba dokazovat skutečnosti obecně známé nebo známé soudu z jeho činnosti, jakož i právní předpisy uveřejněné nebo oznámené ve Sbírce zákonů České republiky.

28. Podle § 129 se důkaz listinou provede tak, že ji nebo její část při jednání předseda senátu přečte nebo sdělí její obsah. Předseda senátu může uložit tomu, kdo má listinu potřebnou k důkazu, aby ji předložil, nebo ji opatří sám od jiného soudu, orgánu nebo právnické osoby.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODS. 1 ÚMLUVY

29. Stěžovatelé poukazují na to, že jim bylo upřeno právo na spravedlivý proces před Ústavním soudem, protože Ústavní soud opřel své rozhodnutí především o listiny, které nebyly vzaty v úvahu při ústním jednání a které nebyly účastníkům řízení ukázány nebo předloženy k projednání. Podle stěžovatelů tedy došlo k porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy, jehož relevantní část zní:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě... projednána ... soudem..., který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích...“

30. Stěžovatelé uvedli, že během ústního jednání Ústavní soud nebral v úvahu žádné nové listinné důkazy. Shrnul pouze rozhodnutí obecných soudů a důkazy, které tyto soudy vzaly v úvahu, zejména důkazy provedené před Obvodním soudem pro Prahu 1, na jejichž základě tento soud rozhodl, že ke znárodnění došlo v rozporu s Dekretem č. 101/1945 Sb. V řízení před Obvodním soudem pro Prahu 1 stěžovatelé uplatnili námitky týkající se počtu zaměstnanců firmy, vypočítaného na žádost tehdejšího Ministerstva výživy ze dne 24. listopadu 1945 bývalými majiteli firmy podle tehdy platných předpisů. Zjistili, že ve výrobě jedlých tuků, která byla jediným druhem výroby, jehož se Dekret týkal, firma zaměstnávala v letech 1938 až 1940 průměrně 117,3 osoby. Ve stejnou dobu tehdejší Ministerstvo výživy obdrželo informace od závodní rady, která dospěla k závěru, že průměrný počet zaměstnanců ve sledovaném období byl 204,3 osoby.

31. Stěžovatelé také uvedli, že po skončení ústního jednání Ústavní soud vynesl nález opírající se především o listiny získané od pěti institucí, které při tomto jednání nebyly předloženy a k nimž se stěžovatelé nemohli vyjádřit.

32. Vláda uvedla, že Ústavní soud je oprávněn vyžádat si listinné důkazy, které pokládá za relevantní pro své rozhodování, a že příslušné úřady byly požádány o pomoc při obstarávání těchto důkazů. Je na Ústavním soudu, které důkazy si vybere jako základ pro své rozhodování.

33. Vláda dále uvedla, že při ústním jednání Ústavní soud přečetl zprávu tehdejšího Ministerstva výživy uvádějící podmínky znárodnění firmy. Zpráva v závěru konstatovala, že podmínky ke znárodnění, stanovené Dekretem, byly splněny, protože průměrný počet zaměstnanců byl 204, což bylo více než minimum 150 zaměstnanců požadovaných v Dekretu. Stěžovatelé nevznесли námitky proti tomuto postupu a ani nepodali žádné návrhy v tomto ohledu. Vláda se odvolala na záznam ústního jednání před Ústavním soudem, z něhož vyplývá, že:

„Předseda senátu udělil slovo soudci-zpravodajovi... který shrnul obsah ústavní stížnosti. Konstatoval, že není žádný důvod k odmítnutí stížnosti. Shrnul obsah rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, Městského soudu v Praze, Obvodního soudu pro Prahu 1 a Ministerstva pro správu národního majetku a jeho privatizaci.

Soudce-zpravodaj: ‚Z dokumentů ve spise Obvodního soudu pro Prahu 1 Ústavní soud... zjistil, že v roce 1945 byla firma dána do národní správy pro podezření z kolaborace s Němci; národní správa nebyla odvolána ani po vyvrácení tohoto podezření. Z vyjádření stěžovatelů předložených Obvodnímu soudu pro Prahu 1 vyplývá, že v roce 1945 firma nesplňovala podmínky předepsané dekretem č. 101/1945 Sb., tj. nedosahovala potřebného počtu 150 zaměstnanců. Ministerstvo výživy však také předložilo výpočty tehdejší závodní rady podniku, který byl v národní správě, z nichž vyplývá, že počet zaměstnanců byl 204. Podle bývalých majitelů výroba mýdla, parfumerie, glycerínu, krystalové sody, pila a lisovna v Židovicích neměly být znárodněny, neboť nikdy netvořily s výrobou umělých jedlých tuků nerozlučný celek. Zřízení národního podniku Rakovnický tukový závod bylo tedy v rozporu s § 8 odst. 1 písm. c) dekretu č. 101/1945 Sb., neboť tento Dekret dovoľoval vytvoření národního podniku pouze podle § 1 odst. 1 Dekretu...‘

Zástupce stěžovatelů na dotaz předsedy senátu: ‚Dodatečné přednesy a doplňující návrhy nemám. Myslím, že vše podstatné bylo obsaženo v naší ústavní stížnosti...‘.

34. Vláda doplnila, že podle § 81 zákona o Ústavním soudu není Ústavní soud vázán skutkovým zjištěním učiněným v předchozích řízeních.

A. Aplikovatelnost článku 6 odst. 1

35. Soud poznamenává, že vláda zpochybnila aplikovatelnost článku 6 odst. 1 Úmluvy pouze ve svém vyjádření k nárokům stěžovatelů na spravedlivé zadostiučinění a nevznесли tuto otázku ve svém stanovisku k odůvodněnosti stížnosti.

36. Soud je toho názoru, že článek 6 odst. 1 je na daný případ aplikovatelný. Stěžovatelé měli právo požadovat vydání majetku, tedy právo majetkové povahy (viz rozsudek ve věci *Editions Périscope proti Francii* ze dne 26. března 1992, série A, č. 234-B, str. 65-66, §§ 39 a 40) a vznikl vážný spor o to, zda skutečně měli na vydání nárok. Navíc, podle judikatury Soudu je článek 6 odst. 1 Úmluvy aplikovatelný na řízení před ústavními soudy (viz rozsudek ve věci *Ruiz-Mateos proti Španělsku* ze dne 23. června 1993, série A, č. 262, str. 18, §§ 31-32; rozsudek ve věci *Süßmann proti Německu* ze dne 16. září 1996, *Reports of Judgements and Decisions*, 1996-IV, str. 1172, §§ 43-45; rozsudek ve věci *Pammel proti Německu* ze dne 1. července 1997, *Reports* 1997-IV, str. 1109-10, §§ 53-57, a rozsudek ve věci *Probstmeier proti Německu* ze dne 1. července 1997, *Reports* 1997-IV, str. 1135-36, §§ 48-53).

37. Článek 6 odst. 1 je tedy aplikovatelný i pro tento případ.

B. Soulad s článkem 6 odst. 1

38. Soud je toho názoru, že provedení doplňujících důkazů soudem, tak jako v projednávaném případě Ústavním soudem, samo o sobě není neslučitelné s požadavky spravedlivého procesu. V projednávaném případě vyvolává problém pouze skutečnost, že s důkazy shromážděnými z iniciativy Ústavního soudu od Státního okresního archivu

v Rakovníku, Státního oblastního archivu v Praze, Státního ústředního archivu v Praze, Ministerstva práce a sociálních věcí a Ministerstva financí nebyli stěžovatelé seznámeni.

39. Princip rovnosti zbraní, který je jedním z prvků širší koncepce spravedlivého procesu, vyžaduje, aby každé ze stran byla dána přiměřená příležitost předložit svoji záležitost za podmínek, které ji nestaví do podstatné nevýhody vůči protistraně (viz rozsudek ve věci *Ankerl proti Švýcarsku* ze dne 23. října 1996, *Reports* 1996-V, str. 1567-68, § 38, a rozsudek ve věci *Helle proti Finsku* ze dne 19. prosince 1997, *Reports* 1997-VIII, str. 2928, § 53).

V projednávaném případě nebyly předmětné listinné důkazy sděleny žádnému z účastníků sporu před Ústavním soudem. Žádné porušení zásady rovnosti zbraní proto nebylo shledáno.

40. Nicméně, koncept spravedlivého procesu zahrnuje také právo na kontradiktorní řízení, podle kterého účastníci musí mít příležitost nejen předložit každý důkaz nutný k tomu, aby obhájili své nároky, ale také musí být seznámeni s každým důkazem nebo stanoviskem, jejichž účelem je ovlivnit rozhodování soudu, a musí mít možnost se k nim vyjádřit (viz rozsudek ve věci *Nideröst-Huber proti Švýcarsku* ze dne 18. února 1997, *Reports* 1997-I, str. 108, § 24, a rozsudek ve věci *Mantovanelli proti Francii* ze dne 18. března 1997, *Reports* 1997-II, str. 436, § 33).

41. Soud konstatuje, že písemné důkazy předložené na žádost Ústavního soudu byly zjevně způsobilé rozhodnutí Ústavního soudu ovlivnit.

Stěžovatelé uváděli před Ústavním soudem, že znárodnění firmy podle dekretu č. 101/1945 Sb., který vstoupil v platnost dne 27. října 1945, tj. před 25. únorem 1948, bylo nezákonné, protože firma měla v té době méně než 150 zaměstnanců – počet požadovaný Dekretem – a že firma byla znárodněna až podle zákona č. 115/1948 Sb., tj. v období, které je opravňovalo k restituci. Bylo tudíž nesmírně důležité dát stěžovatelům možnost vyjádřit se k písemným důkazům týkajícím se počtu zaměstnanců, pokud by to chtěli učinit.

42. Ze záznamu ústního jednání před Ústavním soudem nevyplývá, že předmětné písemné důkazy byly přečteny. Soud je však toho názoru, že i kdyby byly takové důkazy předloženy a přečteny během ústního jednání, nebylo by tím naplněno právo stěžovatelů na kontradiktorní řízení vzhledem k povaze a důležitosti těchto důkazů. Účastník řízení musí mít možnost seznámit se s důkazy předloženými soudem, jakož i možnost vyjádřit se před soudem k jejich existenci, obsahu a pravosti v přiměřené formě a v přiměřené době, v případě potřeby písemně a předem.

43. Není důležité, že během ústního jednání se Ústavní soud zmínil o výpočtech závodní rady, podle nichž byl průměrný počet zaměstnanců 204 osob a že tato informace se také objevila v jednom z dokumentů, které Ústavní soud získal od státních orgánů. Soud je toho názoru, že strany sporu mohou legitimně očekávat, že budou dotázány, zda určitý dokument vyžaduje jejich specifické vyjádření. Zde je v sázce zejména důvěra stěžovatelů v proces ústavní spravedlnosti, vycházející mezi jiným i z předpokladu, že dostanou možnost vyjádřit svá stanoviska ke každému dokumentu ve spise, týkajícímu se jejich ústavní stížnosti.

44. Soud je toho názoru, že poskytnout stěžovatelům možnost vyjádřit se ke všem listinným důkazům předloženým Ústavnímu soudu bylo tím potřebnější, že důkazy zopakované Ústavním soudem při ústním jednání byly částí podkladu, podle kterého Obvodní soud pro Prahu 1 rozhodl, že znárodnění firmy bylo provedeno *contra legem*. Kromě toho dokumenty neobsahovaly skutečnosti, které by byly všeobecně známy nebo známy Ústavnímu soudu v důsledku výkonu jeho funkce, ani nepředstavovaly obecně závazné právní předpisy uveřejněné nebo oznámené ve Sbírce zákonů, které by podle ustanovení § 121 občanského soudního řádu nebylo třeba dokazovat.

45. Soud proto konstatuje, že v projednávaném případě respektování práva na spravedlivé projednání věci, zaručené článkem 6 odst. 1 Úmluvy, vyžadovalo, aby stěžovatelům byla dána možnost vyjádřit se k listinným důkazům předloženým na žádost Ústavního soudu státními orgány.

46. Došlo tedy k porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy.

II. K POUŽITÍ ČLÁNKU 41 ÚMLUVY

47. Článek 41 Úmluvy stanoví:

„Jestliže Soud prohlásí, že byla porušena Úmluva nebo její protokoly, a jestliže vnitrostátní právo zúčastněné Vysoké smluvní strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků tohoto porušení, Soud přizná v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Újma

48. Co do peněžní újmy stěžovatelé požadovali částku 1 851 000 000 Kč jako náhradu tržní hodnoty firmy ke dni 1. července 1991 (datum prodeje firmy státem společnosti Procter & Gamble) a částku 1 525 000 000 Kč jako náhradu ušlého zisku za období od 1. července 1991 do 30. června 1999.

49. Vláda nespatořovala žádnou příčinnou souvislost mezi částkami požadovanými stěžovateli a údajným porušením článku 6 odst. 1 Úmluvy při řízení před Ústavním soudem.

50. Soud konstatuje, že částky požadované jako náhrada materiální škody se vztahují k tržní hodnotě firmy ke dni 1. července 1991 a ušlému zisku z období mezi tímto datem a dnem 30. června 1999. Soud tudíž poznamenává, že stěžovatelé ve skutečnosti požadují náhradu za znárodnění, které podle nich bylo nezákonné. To však nebylo předmětem jejich stížnosti k Soudu, který měl pouze zjistit, zda se stěžovatelům dostalo spravedlivého procesu při projednávání jejich záležitosti ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy. Kromě toho Soud nemůže spekulovat o tom, zda by byl výsledek řízení jiný, kdyby nedošlo k porušení Úmluvy, avšak neshledává nerozumným pohlížet na stěžovatele tak, že utrpěli ztrátu reálné příležitosti (viz rozsudek ve věci *Colozza proti Itálii* ze dne 12. února 1985, série A, č. 89, str. 17, § 38, a rozsudek ve věci *Zielinski a Pradal & Gonzales a ostatní proti Francii* ze dne 28. října 1999, který bude uveřejněn v úřední sbírce rozhodnutí Soudu,⁸ § 79). Na spravedlivém základě podle článku 41 Úmluvy Soud přiznává každému ze stěžovatelů částku 1 350 000 Kč jako souhrnnou náhradu všech škod.

B. Náklady řízení

51. Stěžovatelé požadovali částku 12 274 230 Kč jako náhradu nákladů a výloh řízení před vnitrostátními soudy (9 658 755 Kč) a později před orgány Úmluvy (2 615 475 Kč), vypočtenou podle domácích zákonných sazeb. Požadovali také částku 84 000 Kč za vypracování odborného posudku zdůvodňujícího jejich požadavek na spravedlivé zadostiučinění.

52. Soud poznamenává, že podle jeho vlastní judikatury může být náhrada nákladů a výdajů poškozené straně přiznána, pokud je tato strana musela vynaložit při své snaze zabránit nebo napravit porušení Úmluvy, jež by muselo být konstatováno Soudem. Musí být také prokázáno, že náklady byly skutečně a nutně vynaloženy a že byly přiměřené co do své výše (viz mimo jiné rozsudek ve věci *Philis proti Řecku* č. 1 ze dne 27. srpna 1991, série A,

⁸ Pozn. překl.: Jde o Reports of Judgments and Decisions č. 1999-VII.

č. 209, str. 25, § 74, a rozsudek ve věci *Nikolova proti Bulharsku* ze dne 25. března 1999, který bude uveřejněn v úřední sbírce rozhodnutí Soudu,⁹ § 79).

Soud konstatuje, že náklady týkající se řízení před vnitrostátními soudy včetně Ústavního soudu nemohly být vynaloženy za účelem zabránit nebo napravit porušení Úmluvy, které poznamenalo řízení před posledně jmenovaným soudem. Je proto toho názoru, že tuto část požadavku musí zamítnout.

Co se týče nákladů na zastoupení stěžovatelů ve Štrasburku, Soud připomíná, že není vázán domácími měřítky ani praxí, i když jich může podpůrně použít (viz kromě mnoha jiných rozsudek ve věci *Tolstoy Miloslavsky proti Spojenému království* ze dne 13. července 1995, série A, č. 316, str. 83, § 77, a rozsudek ve věci *Baskaya a Okçuoglu proti Turecku* ze dne 8. července 1999, který bude uveřejněn v úřední sbírce rozhodnutí Soudu,¹⁰ § 98). Na spravedlivém základě Soud přiznává každému stěžovateli částku 80 000 Kč na úhradu nákladů a výdajů.

C. Úroky z prodlení

75. Podle informací, které má Soud k dispozici, je zákonná úroková míra platná v České republice v době přijetí tohoto rozsudku 10 % ročně.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. *rozhoduje*, že článek 6 odst. 1 Úmluvy je v daném případě aplikovatelný;
2. *rozhoduje*, že došlo k porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy;
3. *rozhoduje*, že
 - a) žalovaný stát musí zaplatit do tří měsíců od data, kdy rozsudek nabude právní moci, každému ze stěžovatelů částku 1 350 000 Kč (slovy: jeden milion třistapadesát tisíc korun) za veškeré újmy dohromady, a ve stejné lhůtě každému stěžovateli částku 80 000 Kč (slovy: osmdesát tisíc korun), jako náhradu nákladů a výdajů,
 - b) že po uplynutí uvedené lhůty až do zaplacení bude tato částka navyšována o jednoduchý úrok ve výši 10 % ročně;
4. *zamítá* ostatní požadavky stěžovatelů na spravedlivé zadostiučinění.

Vyhotoveno v anglickém jazyce a vyhlášeno při veřejném zasedání Soudu v Paláci lidských práv ve Štrasburku dne 3. března 2000.

S. DOLLÉ
tajemnice

N. BRATZA
předseda

⁹ Pozn. překl.: Jde o Reports of Judgments and Decisions č. 1999-II.

¹⁰ Pozn. překl.: Jde o Reports of Judgments and Decisions č. 1999-IV.